

Régészeti kutatások a Hajógyári-öbölben

(Budapest, III. ker., Óbudai-sziget, Hajógyári-öböl, Hrsz.: 23799)

Az öböl nyugati partfalában a helytartói palota főépületétől kissé délkeletre először 2000-ben (NÉMETH 2001) figyeltek meg és mértek fel sorosan elhelyezkedő mintegy 120 cölöpöt. Már akkor feltételezhető volt, hogy ezek a római kori helytartói palota előterében, a parti védmű, vagy a kikötő részei lehettek.

2003-ban ideiglenes vízisípályát létesítettek a Hajógyári-öbölben, ehhez kapcsolódva több alkalommal végeztünk régészeti megfigyelést és dokumentálást. Áprilisban a Duna rendkívül alacsony vízállásánál, a szárazon lévő partoldalban került sor a vízisípalya kötél tartó oszlopainak helyén megfigyelésre Németh Margit és Kirchhof Anita vezetésével. (Lásd e kötet rövid jelentését.) Ugyanekkor a víz alatti részeken bűvárrégészeti munkák is folytak Tóth J. Attila irányításával. (KÉRDŐ-TÓTH 2003) Szűrőpróbaszerűen sor került dendrokronológiai minták vételére. A vizsgálatokat Grynaeus András végezte. Szeptember elején a Duna vízállása rendkívül alacsony volt (136-74 centiméteres vízszint Budapestnél 2003. szeptember 2. és 9. között). Ekkor H. Kérdő Katalin irányításával megtörtént a cölöpök és a bűvárok által áprilisban víz alatt felmért kőobjektumok újra felmérése, fotózása. (HKK)

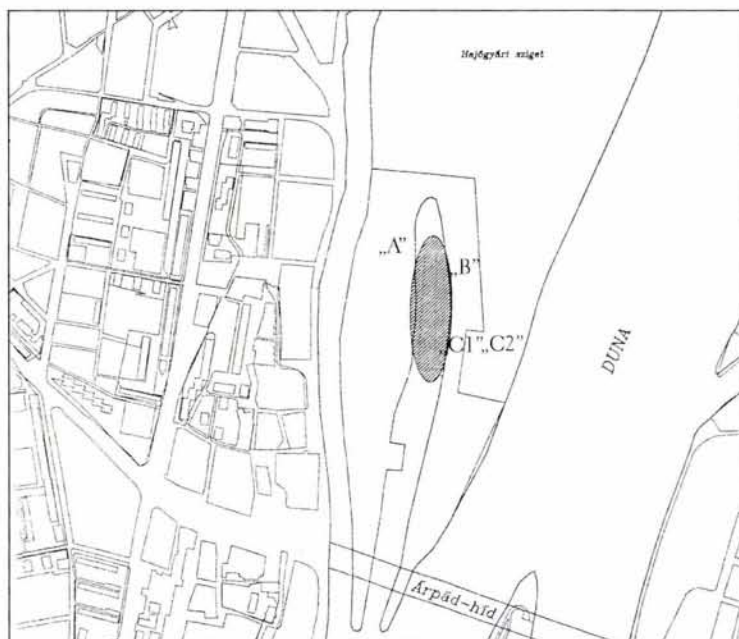
2003. április 7-9. között a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal előírása alapján

Archaeological investigations in the Hajógyári-cove

(Budapest III, Óbuda Island, Hajógyári-cove, Ln: 23799)

Approximately 120 posts aligned in a single row were first observed and surveyed in 2000 somewhat to the southeast of the proconsul's palace in the wall of the riverbank on the western side of the bay (NÉMETH 2001). Already at that time it was assumed that they belonged to a riverside defensive structure or a harbor dock from the Roman period located in the foreground of the proconsul's palace.

A temporary water ski course was established in the Dockyard Bay and we used this occasion to survey and document the site several times. In April, when the water level of the Danube was extremely low, we were able to make observations in the dry bank where the rope for the water skiing course was tied to a post. Margit Németh and Anita Kirchhof directed the survey (see the short report in this volume). At the same time, underwater archaeological survey was also carried out, directed by Attila J. Tóth (KÉRDŐ-TÓTH 2003). Random samples of wood from the posts were taken for dendrochronological analyses carried out by András Grynaeus. The water level of the Danube was extremely low at the beginning of September (136-74 cm at Budapest between September 2 and 9, 2003). During this period, the posts and the stone features surveyed as having been previously under water were

1. kép: A kutatások helyszíne
Fig. 1: Location of the excavations

szárazföldi és vízalatti kutatásra került sor, amelynek az volt a célja, hogy az öbölbe tervezett vízisi pálya létesítése előtt az ottani régészeti leletek helyzetét felderítsük.

A szárazföldi kutatás során megvizsgáltuk a tervezett vízisípálya tartószerkezetének azokat az alábbiakban felsorolt pontjait, amelyek a vízpartra esnek.

A) Az öböl északnyugati részében helyezkedik el, az egykori Dunaágnak a 19. század 1. felében feltöltött területén. A feltárás során sem régészeti objektum, sem pedig leletanyag nem került elő.

B) Az öböl északkeleti részében helyezkedik el, egészen magasan a partoldal fölött. A hely kiásása során kizárólag a 19. századi fekete salakos rétegeket lehetett megfigyelni. Leletanyag nem került elő.

C) 1.: Az öböl délkeleti részében helyezkedik el, a partoldalban. Több rétegű újkori barnás agyagos-homokos-sóderos feltöltést figyeltünk meg. A felület nye-

once more surveyed and photographed under Katalin H. Kérdő's direction. (KHK)

Above ground and underwater investigations were carried out between April 7 and 9 2003 on the order of the Cultural Heritage Protection Office with the aim of surveying the archaeological finds before establishment of a water skiing course.

During the course of the above ground investigations, we examined the areas in the river bank where the future water skiing course was to be braced.

A) In the northwest part of the bay, in the area of a former arm of the Danube, filled in the first half of the 19th century. Neither archaeological features nor finds came to light.

B) In the northeast part of the bay high above the bank. The excavation of the area yielded only black cindery layers from the 19th century. No finds were recovered.

C) 1.: In the southeast part of the bay, in the river bank. We observed layers of

sésekor sem mutatkozott semmiféle régészeti jelenség és leletanyag.

C) 2.: Az öböl délkeleti részében helyezkedik el, a partoldal tetején. Az előző rétegsorhoz hasonló újkori feltöltés jelentkezett, mindennemű jelenség vagy lelet nélkül.

A délnyugati sarokpont kiemelésére és bebetonozására szabálytalanul, előzetes bejelentés és régészeti felügyelet megkezdésével került sor.

A feltárással egyidőben csatomaépítés is folyt a múzeum által kutatott terület közelében. Az árok metszetében sóderes járósínt mutatkozott, talán egy észak-déli irányú körülbelül 3,5–4 méter széles római úttal számolhatunk az öböl partja mentén.

A kutatások eredménye alapján az öböl nyugati partján és a meder nyugati felében római kori cölöprendszer húzódik, amely az ott lévő helytartói palota előtti kikötő részét képezhette. A lelőhely 230 méter hosszán és 20 méter szélességben figyelhető meg a nyugati part mentén. A régészeti objektumok megjelenésének keleti határa

modern, brownish, clayey-sandy-gravelly fill. No archaeological feature or finds appeared when the surface was scraped.

C) 2: In the southeast part of the bay, on top of the bank. A modern fill similar to the one described above was found lacking features or finds.

The southwest corner point was lifted and filled in with concrete without authorization, by-passing a preliminary report to the museum and archaeological supervision.

In parallel to the excavation, a channel was constructed near the area the museum was investigating. A gravelly floor level could be seen in the section of the trench so a 3.5–4 m wide Roman road can perhaps be expected running in a north-south direction along the bank of the bay.

The results of the investigations tell us that a post construction from the Roman period extends along the western bank of the bay and in the western part of the basin. This may have comprised part of the harbor in front of the proconsul's palace. The site stretches 230 m lengthwise along

2. kép: Cölöpök a Hajógyári-öböl nyugati partján

Fig. 2: Posts on the western bank of the Hajógyári-cove

3. kép: A cölöpök és a köztük lévő mészkőtömbök alacsony vízállásnál (Gryneus András felvétele)

Fig. 3: The posts and between them the blocks of limestone as seen at low water (photo by András Gryneus)

a szerelőcsarnoktól 125 méterig nyúlik. A legmagasabban megmaradt cölöp tetejének szintadata 98,6 m Af. (NM-KA)

2003. április 7–9. között víz alatti felérítést és felmérést végeztünk. A munka célja a tervezett vízisipálya területén a korábbi helyszíni szemléken megfigyelt cölöpszerkezetű építmény kiterjedésének és jellegének tisztázása volt. A merülések során megállapítottuk, hogy a cölöpszerkezetű építmény az öböl nyugati partjához kapcsolódik, a golfpálya vonalától északra a hajógyár sólyái elpusztították, az öböl déli oldalán pedig a beton támfal vonalától kikutorták. A partra merőlegesen húzódó 15 méter hosszú cölöpsorokat dokumentáltuk, melyekben a cölöpsorok párosával (egymástól mintegy 2 méterre) helyezkedtek el, a párok között pedig 6–8 méter volt a távolság. A cölöp-párok között és körül nagy mennyiségű mészkő tömböt figyeltünk meg. Két szondát nyitottunk a terület déli részén. Megfigyeltük, hogy a cölöpsorokat vízszintesen lefektetett gerenda kötötte össze, így 2×2 méteres

a 20 m wide strip on the bay's western bank. The eastern border of the archaeological features extends 125 m from the assembly hall. The top of the post that was preserved to the greatest height provided a datum of 98.5 meters above the Atlantic Ocean. (MN-AK)

Underwater prospecting and survey were carried out between April 7 and 9, 2003. The purpose was to clarify the extent and character of the post-structure construction observed earlier in the area of the future water skiing course. We found that the post-structure construction is connected to the western wall of the bay. The dry docks of the modern dockyard destroyed it north of the golf course, while it was dredged on the southern side from the line of the concrete retaining wall. The 15 m long post rows running perpendicular to the bank were documented. The posts stood in pairs (about 2 meters from one another) and there were 6–8 meters between pairs. Many limestone blocks were observed be-

keszon-szerű dobozokat hoztak létre. A cölöpök és a gerendák közötti területet mészkövel töltötték fel. A lelőhely minden részéről gyűjtöttünk fa mintát dendrokronológiai elemzésre. Grynaeus András a tölgyfa cölöpöket Kr. u. 126 körülre keltezte. A cölöpszerkezetű építmény a helytartói palota rakpartja lehetett. Fontos még megjegyezni, hogy néhány helyen látszott, hogy a cölöpsorok feltehetően még folytatódtak kelet felé, de felmérésükhöz a rájuk rakódott iszapot el kellett volna távolítani. (TJA)

*H. Kérdő Katalin – Tóth János Attila
– Németh Margit – Kirchhof Anita*

Irodalom/References:

NÉMETH 2001 – Németh M.: Budapest, III. ker., Hajógyár-sziget (Hrsz.: 18386/1). (Budapest III, Hajógyár-sziget) Aqfűz 7 (2001) 141–142.

KÉRDŐ-TÓTH 2003 – H. Kérdő K. – Tóth J. A.: Római kori rakpart maradványai a Hajógyári-öbölben. (Régészeti értékeink – a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kiadványa) [Roman quay at the Governor's Palace of Aquincum, Budapest (Treasures of Archaeology in Hungary– a publication of the National Office for the Protection of Cultural Heritage)] Budapest, 2003

tween and around the post pairs. Two test trenches were opened in the southern part of the territory. We observed that horizontally laid timbers connected the post rows, creating caisson-type coffer. The area between the posts and the timbers was filled in with limestone. Wood samples were taken from every part of the site for dendrochronological analyses. András Grynaeus dated the oak posts from about AD 126. The post-structure construction may have part of the landing wharf for the proconsul's palace. It is important to add that the post rows probably extended farther to the east, as could be observed in certain places. However, it will be necessary to remove the loam to survey them properly. (AJT)

*Katalin H. Kérdő – Attila János Tóth
– Margit Németh – Anita Kirchhof*